

ence and medicine in the first place. In line with this effort they look for Arabic/Islamic precursors of various medical discoveries the credit for which has often been given to Western scholars. The authors' approach to the study of Arabic/Islamic medicine is mainly internalist, nevertheless, some consideration is given also to external influences illustrating the conditions in which science prospered. In this context, the role of Islamic religion is believed to be of vital importance.

Martin Pitař a Sandra Štollová

Indonésie v roli nastupující mocnosti¹

Abstract

The aim of this article is to briefly introduce the issue of emerging powers in the international system, and then analyze the prototype of Indonesia as a theoretical concept. The emerging powers begin to speak in connection with the transformation of the nature of the international system, especially after the Cold War. At this time, a transformation of traditional Western dominance and the system will change into a form that is often called postmodern. The global expansion of the capitalist economy works among other things as a motor to increase the economic growth of countries that played a minor role before the collapse of bipolar arrangements in the international system. Populous countries such as China, India, Indonesia, Brazil and others showing a rapid economic growth and thus become not only important trading partners of the traditional Western powers, but above all also major players in the international system. The present text will, in its first, theoretical part, present the issue of emerging powers, a distinguishing theoretical concept in connection with the issue of usage. The second part is then a case study of Indonesia as an example of an emerging power with a focus on economic and foreign political characteristics of the country. This section will also acknowledge the theoretical framework connected with

1) Text vznikl za podpory Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni v rámci projektu SGS-2013-30.

empirical data. Indonesia was chosen deliberately as an example of power that does not belong to the category of BRIC(S) and is not normally subject to similar analyses.

Key words: middle power, emerging power, great power, good international citizen, Indonesia

1. Úvod

Konec 80. let vnesl do mezinárodního systému velké množství změn. Nejen že přinesl faktický konec bipolární rivality, ale zároveň předznamenal emancipaci velkého množství států, s čímž souvisí i vznik velkého množství konfliktů a prostoru pro proměnu charakteru světové politiky a globálního řádu. Nově se formující uspořádání systému umožňuje některým státům aktivně se zapojit do světového dění, a to jak globálně (např. Kanada, Austrálie, nebo severské země se aktivně podílejí na tvorbě nového fungování mezinárodní politiky a managementu této politiky na mezinárodní úrovni), tak i regionálně (objevuje se velké množství integračních procesů multidimenzionální povahy). V souvislosti s touto proměnou se na scéně objevují země, které jsou specifické velmi rychlým ekonomickým růstem. Tyto země také apelují na to, aby bylo jejich postavení v mezinárodním systému ze strany mezinárodního společenství vnímáno jinak, resp. aby bylo nové postavení těchto zemí mezinárodním společenstvím reflektováno. Právě Indonésie je jednou z těchto zemí, byť v porovnání s ostatními jako jsou Brazílie, Indie či Jihoafrická republika zatím relativně nenápadnou. Indonésie zahajuje svůj vstup mezi tzv. nastupující mocnosti (viz níže) po pádu režimu prezidenta Suharta, kdy se etabloje funkční demokratický režim spojený s ekonomickými reformami. Tento proces trvající již řadu let nelze zatím považovat za plně ukončený, jelikož se Indonésie dodnes potýká s určitými vnitropolitickými problémy (společenská štěpení, požadavky na větší míru nezávislosti ze strany některých provincií atd.), nicméně svým jednáním a vystupováním na mezinárodní scéně naznačuje, že má velké ambice stát se skutečnou konsolidovanou demokracií a zařadit se tak trvale mezi tradiční střední mocnosti.

Než tak učiní, můžeme o Indonésii hovořit jako o mocnosti nastupující, což se pokusí demonstrovat níže předložená studie. Její první část představí klíčové teoretické pojmy, jako jsou tradiční střední mocnost, nastupující mocnost, velmoc apod. Teoretický rámec bude ve druhé části stati doplněn empirickými údaji o Indonésii. V tomto smyslu budeme sledovat primárně vývoj zahraniční politiky v posledních několika desetiletích s ohledem na regionální či globální spolupráci. Přesah i k reflexi „předdemokratické“ zahraniční politiky je dán naší domněnkou, že současný charakter zahraniční politiky vychází z větší části z dědictví předchozího autoritářského režimu. Dále bude středem našeho zájmu indonéská ekonomická kondice opět v regionálním i globálním měřítku, která dotvoří celkový obraz Indonésie jakožto nově nastupující mocnosti. Závěrečná část má pak za úkol obě části spojit a potvrdit náš hlavní předpoklad, tedy že Indonésie se díky své současné politice a ekonomickému růstu může zařadit mezi skupinu států, jež nazýváme nastupujícími mocnostmi.

Údaje pro sestavení této studie nám poskytly studie renomovaných autorů zabývajících se právě fenoménem středních mocností. V první řadě je třeba zmínit práci Eduarda Jourdaana (2003), jenž definuje základní rozdíly mezi tradičními mocnostmi a mocnostmi nastupujícími, a dále Andrewa Hurrella (2006 a 2013), který taktéž přispívá do diskuse především teoretickým uchopením problematiky. Empirická data o Indonésii byla čerpána ze studií mnoha odborníků, z nichž lze vyzdvihnout např. práci Winfrieda Wecka (2011), Yanyana Yaniho (2009) či Dafriho Agussalima (2011). I přes množství použitých zdrojů (ať už většiny odborných článků či několika málo internetových pramenů) je vhodné zmínit, že problematika nastupujících středních mocností není českými autory reflektována natolik, na kolik by si zasluhovala vzhledem k potenciálu, ambicím a sebevědomím zemí spadajících do kategorie nastupující mocnost. Výjimku v českém prostředí tvoří Tomáš Petrů a také Zdeněk Zbořil, autoři publikace *Dějiny Indonésie* a odborníci na tuto oblast.

2. Konceptualizace ústředních pojmů

Pro precizní konceptualizaci pojmu „nastupující střední mocnost“ je vhodné nejprve rozlišit termíny, které problematiku středních mocností pokrývají a které jsou v obecné diskusi často zaměňovány. Ačkoliv se rozdíly mohou zdát v kontextu marginální, jejich správné rozlišování a uvědomění si rozdílů mezi nimi může pomoci lépe pochopit postavení dané země v mezinárodním systému a načrtnout charakteristiky, jež daná země sdílí s jinými.

Při zkoumání tradičních či nastupujících mocností se setkáváme nejen se samotným pojmem „střední mocnost“, ale i s označením „regionální mocnost“, „velmoc“ či „dobrý mezinárodní občan“. Tyto termíny jsou obsahově odlišné, přestože v praxi se často překrývají. Jejich rozlišování však vede k lepšímu a korektnějšímu uchopení dané země v kontextu. Pro ilustraci se pokusíme tyto pojmy rozlišit za využití přístupů známých teoretiků mezinárodních vztahů.

Dle realistického přístupu Kennetha Waltze, můžeme *velmoc* charakterizovat jako zemi, která je schopna samostatně řešit velké problémy mezinárodní politiky. Mezi ukazatele velikosti země řadí Waltz například teritorium, populaci, zdroje, a ekonomické, politické a vojenské faktory státu (Waltz 1979, 130). John Mearsheimer také rozvíjí otázku vojenských kapacit. Je přesvědčen, že velmocí je stát, který je schopen se samostatně bránit státu, jenž v mezinárodním systému dominuje (Mearsheimer 1990, 7). A podobně se na velmoci dívá i Hedley Bull. Velmoci se dle něj vyznačují právě schopností vojensky dominovat nad ostatními aktéry v systému a navíc mají v této oblasti často specifické postavení, zpravidla disponují výjimečnými povinnostmi ale také právy, která z nich dělají stabilizátory systému (Bull cit. dle Scholvin 2012, 13). S těmito charakteristikami souhlasí i další z autorů, Andrew Hurrell (2006), který tvrdí, že velmocenské ambice státu jsou objektivně rozpoznatelné skrze distribuci materiální moci. Válka a vojenské kapacity jsou měřítkem velmocenství. Pokud je stát schopen úspěšně vést

konvenční boj vůči vojensky nejsilnějšímu státu v systému, pak může být považován za mocnost (Hurrell 2006, 5).

Zatímco vymezení státu jako velmoci je spojeno převážně s fyzickou silou a mocí, pojem *střední mocnost* (ať už tradiční či nastupující) obsahuje i další konotace. Termín střední mocnost kromě geografických a demografických podmínek totiž naplňuje několik dalších kritérií. Zpravidla se jedná o takový stát, který různými způsoby přispívá k všeobecnému veřejnému blahu, což v praxi znamená, že vnáší do systému mír a pořádek, podílí se na humanitárních politikách a environmentálně prospěšných strategiích. Přistupuje otevřeně k oblasti obchodní a tržní a také se zavazuje k respektování normativních konceptů, např. k dodržování autorských práv, mezinárodních norem, jež nejsou právně vynutitelné (ty jsou totiž naprostou samozřejmostí) a jež přispívají ke všeobecné bezpečnosti a stabilitě v systému (Leipziger a O'Boyle 2009, 47–48).

Na koncept střední mocnosti také můžeme nahlížet optikou několika přístupů, které se liší dle důležitosti jednotlivých charakteristik, jež autoři středním mocnostem připisují. Autoři vycházející z pozic liberalismu se u středních mocností zaměřují na zahraniční politiku jako konstitutivní faktor střední mocnosti. Realisté naopak největší důležitost přikládají vojenským a mocenským kapacitám státu a marxistické či neomarxistické přístupy se zaměřují na pozici mocnosti v mezinárodní ekonomice (Jourdaan 2003, 165–166). V souvislosti se všeobecně prospěšným chováním v mezinárodní politice jsou také někdy střední mocnosti označovány jako *dobří mezinárodní občané*, což můžeme považovat za normativní koncept predikující morální zásady takových států a jejich praktické naplňování (Cooper a Mo 2010, 3). V tomto smyslu jsou dobrými mezinárodními občany státy jako Kanada, Austrálie, Norsko či Švédsko (Jourdaan 2003, 165) právě díky svým zahraničně-politickým aktivitám. Pokusy o institucionalizaci mezinárodních norem iniciovaných těmito státy se objevují převážně v 90. letech 20. století a mnohé z nich byly opravdu úspěšně naplněny. Díky politice středních mocností například došlo k redefinici suverenity známé pod názvem R2P (Responsibility to Protect).² Tento koncept reagoval na fenomén, který přinesl konec studené války; selhání vnitřní suverenity řady států (ve většině z nich probíhaly zástupné konflikty, jež vedly k rozvrácení mocenských struktur států). R2P deklaruje povinnost mezinárodního společenství zasáhnout v případech závažného porušení lidských práv, jemuž není vláda poškozeného státu schopna čelit. V podobném duchu se pak nesou i další iniciativy, například Ottawská konvence o zákazu nášlapných min či přijetí Římského statusu, jenž ustanovil Mezinárodní trestní soud (Behringer 2003).

Při výzkumu problematiky středních mocností se také někdy setkáváme s pojmem *regionální mocnost*. Tento pojem označuje zemi, která se snaží hrát roli hegemona v určitém politicko-geografickém regionu, což se zpravidla projevuje aktivitou

země v řešení regionálních sporů či iniciativní politickou státu v oblasti vytváření integračních uskupení, ekonomických či bezpečnostních a politických společenství atp. (Hurrell 2006, 8). Právě tyto státy propojily příznivé ekonomické podmínky s ambicemi promluvit do stávajícího světového řádu a změnit svůj status quo, a právě tyto státy jsou v současné době považovány za ony nastupující střední mocnosti. Pro přesnější vymezení charakteru těchto zemí v mezinárodním systému je ještě vhodné poukázat na dílčí rozdíly mezi střední mocností nastupující a mocností v tradičním slova smyslu.

3. Tradiční versus nastupující mocnost

Pojem *nastupující mocnost* (emerging power) bývá často spojován s pojmem střední mocnost (middle power). Přestože oba termíny mají v mnohých ohledech odlišný obsah, někdy dochází k jejich záměně při označování zemí, které zahajují svůj vzestup (zejména po skončení studené války). Eduard Jourdaan věnující se problematice středních mocností, vidí mezi oběma pojmy zřetelný rozdíl. Tradiční mocnosti definuje jako bohaté, stabilní a rovnostářské státy s etablovanou demokracií, které vykazují pouze slabé regionální zaměření. Tyto státy mohou být malé, ale i středně velké co se mezinárodního vlivu týče a jejich typickým znakem je snaha o udržování stability a míru v mezinárodním systému.

Eduard Jourdaan dále tvrdí, že tradiční střední mocnosti na rozdíl od mocností nastupujících působí jako mediátoři a stabilizátoři systému. Disponují schopností předvídat konflikt, který pokud již propukne, má být řešen poklidně, o což se tyto země zasazují. Velká část této činnosti přesahuje zpravidla hranice regionu, ve kterém mocnost leží a směřuje spíše mimo něj. Kritici konceptu střední mocnosti zastávají názor, že veškerá výše popsaná snaha o diplomacii a vstřícný přístup je ve skutečnosti pouze maskováním pragmatických zájmů těchto zemí, které se nikterak neliší od zájmů ostatních aktérů v mezinárodním systému. Příznivci konceptu naopak tvrdí, že politika středních mocností má hlubší rozměr a že tyto státy v roli dobrých mezinárodních občanů potlačují své sobecké zájmy ve prospěch celosvětového míru a rovnováhy sil (Jourdaan 2003, 166–170).

Realista Robert Gilpin je názoru, že impuls vyslaný od státu, který má potenciál se ekonomicky či jinak rozvíjet, vytváří v mezinárodním systému nerovnováhu. Nespokojenost se statutem quo je hlavní motivací pro asertivní chování budoucích nových mocností. Normativní teorie pak tento předpoklad rozvíjejí tvrzením, že postupně dochází k systémové změně hodnot, což umožňuje narušení tradičního řádu a vytváří prostor pro realizaci zájmů zemí, které dosud za mocnosti považovány nebyly (Nadkami a Noonan 2013, 4). Praktickým příkladem takové situace může být transformace uskupení G8 do G20, která naznačuje, že tradiční mocnosti uznaly roli nastupujících nových velmocí. Této změně předcházela závazek jedné z největších tradičních velmocí, tedy USA, akceptovat liberální ekonomický řád, který umožnil novým velmocím „nastoupit“ (Hart a Jones 2010/2011, 63). Protože dodnes neexistuje přesná definice

² *Princip odpovědnosti za ochranu, čili povinnost ochránit.*

nastupující mocnosti, vraťme se ještě na chvíli k rozlišení mezi tímto fenoménem a tzv. tradiční mocností.

Eduard Jourdaan si všímá nejen obecných rozdílů jako je např. úroveň ekonomické vyspělosti, politické zřízení či geografická poloha, nýbrž upozorňuje i na rozdíly uvnitř společností. Nově nastupující mocnosti popisuje jako státy s často vnitřně rozštěpenou společností. Štěpení, zakládající se buď na etnické, třídní či jiné bázi, může být rozdílně hluboké a zpravidla existují pochybnosti o stoprocentním dodržování lidských práv. Tradiční mocnosti naopak ničemu obdobnému čelit nemusí. Jsou etablovanými demokraciemi, které se zpravidla vyznačují stabilitou a předvídatelností, již dávno prošly procesem konsolidace demokracie a naplňují charakteristiky moderního či postmoderního státu. Zajímavostí také je, že se tradiční střední mocnosti oproti těm nově vznikajícím vyznačují jistou mírou egalitarismu, resp. rovnostářskou politikou a přístupem ve společnosti a rovněž také rovnoměrnou distribucí bohatství ve společnosti, což u nově vznikajících mocností zpravidla chybí (Jourdaan 2003, 173–175). V souvislosti s tím Jourdaan zmiňuje podstatnou charakteristiku tradičních středních mocností. Tyto aktéry vidí jako „legitimizátory“ stávajícího politického řádu. Věří, že střední mocnosti udržují systémovou ideologii (v tomto smyslu neoliberalismus), vytvářejí hodnoty a normy, ale především jsou postaveny do role, kdy mají své vlastní limity, což jim umožňuje vystupovat v pozici těch, kteří mohou ohrozit, ale mohou být samy ohroženy. Tak mohou působit dojmem aktéra, jenž nepravděpodobně jen po svých zájmech, ale snaží se také vnášet do systému stabilitu a udržovat jej funkční a mírový (Jourdaan 2003, 167–169).

Zajímavý úhel pohledu na nastupující mocnosti poskytují Andrew Hurrell a Sandeep Sengupta. Autoři nahlížejí na tento fenomén s částečným pesimismem. Všimají si, že nové mocnosti svým „nástupem“ vnášejí do systému dynamiku, která předznamenává určité změny. Ty jsou zpravidla ztělesněny požadavkem nových mocností na revizi řádu a norem, jež mají reflektovat nově také jejich zájmy a požadavky (Hurrell a Sengupta 2012, 464). Autoři však upozorňují, že existující rovnováha moci a existence několika silných států (velmoci či tradiční střední mocnosti) je výsledkem poměrně dlouhého a komplikovaného historického vyjednávání, jež ve svém konečném důsledku vedlo k tomuto funkčnímu kompromisu. Příchod nových a sebevědomých aktérů je vždy alespoň částečným narušením této dlouho budované rovnováhy (Hurrell a Sengupta 2012, 464–465), což může přinést i nepředvídatelné výsledky.

4. Prostor pro nové hráče

Poté, co byla výše stručně představena charakteristika tradiční a střední mocnosti, je vhodné také analyzovat prostředí, do kterého nové mocnosti vstupují a v němž se etablovávají jako rovnocenní aktéři mezinárodního systému. Po druhé světové válce dochází v mnoha oblastech světa k posílení postavení několika států, jež je determinováno hlavně ekonomickým růstem těchto zemí. Prvními vlaštovkami jsou v tomto ohledu Německo a Japonsko, kterým je od mezinárodního společenství vštěpován zcela unikátní řád

vykazující postmoderní znaky státnosti. K určité emancipaci dochází ale i v Latinské Americe a stejně tak se v průběhu několika dalších let objevuje řada ekonomicky silných států ve východní Asii. Pod přízviskem „asijských tygřů“ se Jižní Korea, Taiwan, Singapur a Hong Kong (Yueqin 2010, 66) stávají ekonomicky nejsilnějšími v regionu a toto osamostatnění se brzy přenáší i do dalších asijských zemí. S rokem 1990 však dochází k vzestupu států, které nezůstávají silni pouze ekonomicky, ale výrazně se angažují i v rámci zahraniční politiky (ať už pouze regionálně či s globálními ambicemi).

Nástup nových velmocí bývá často spojován s koncem studené války a rozpadem bipolárního uspořádání mezinárodního systému. Starší nastupující mocnosti se pak objevují v době amerického unilateralismu, který ale, jak se posledních několik let zdá, právě v důsledku emancipace velké řady zemí oslabuje, což zpětně umožňuje osamostatnění další řady zemí, které se stávají taktéž důležitými aktéry v mezinárodním systému (Schweller 2011, 285; Cooper a Mo 2013, 1; Hurrell 2013, 208).

Čína, Indie, Brazílie a později i Jihoafrická republika se stávají vůdčími nastupujícími mocnostmi, ke kterým se přidává i Rusko, jež sice status velmoci drželo po celou dobu studené války, nicméně po skončení bipolární konfrontace se několik let potýkalo s vnitřními problémy, souvisejícími především se změnou administrativy a ekonomickou privatizací (Yueqin 2010, 66–68). Společné zájmy těchto zemí se institucionalizují například do podoby platformy BRICS (Brazil, Russia, India, China, South Africa) či BASIC (Brazil, South Africa, India, China), přičemž první z nich představuje hospodářské společenství těchto zemí, druhé pak prezentuje společný postoj zemí k redukci emisí a otázkám globálního klimatu (Papa a Gleason 2012, 917). Společná charakteristika těchto zemí vyplývá z obrovských domácích trhů a tržních možností, přijímání velkého množství přímých zahraničních investic a dále z objemu zboží, které jsou tyto země schopny exportovat (Cooper a Mo 2013, 1), ostatně i tyto znaky budou reflektovány ve druhé části studie.

Pojem nastupující mocnost tedy chápeme ve vztahu vymezení vůči mocnosti tradiční. Z toho vyplývá, že nastupující mocnost na rozdíl od tradiční nemá ambice působit jako mediátor konfliktů a stabilizátor systému, naopak často tyto země trvají spíše na transformaci systému, než aby ho podporovaly (Cooper a Mo 2013, 5). Určitou míru vůdcovství tyto země samozřejmě projevují, nicméně zpravidla v rámci vlastního regionu. Dalším znakem nastupující mocnosti je pak prudký ekonomický růst. Tento dynamický proces má zpravidla velmi negativní dopady na životní prostředí a environmentální politiku, které tradiční mocnosti na rozdíl od těch nastupujících věnují velkou pozornost (Hurrell a Sengupta 2012, 463–464; Hart a Jones 2011, 65). Další podstatnou a již výše zmíněnou charakteristikou nastupující mocnosti jsou vnitropolitické společenské problémy. Společnosti těchto zemí se zpravidla potýkají se silným vnitřním štěpením, jež se projevuje etnickými tenzemi či náboženskými spory mezi obyvatelstvem. Absence občanské společnosti, která je základnou politického rozhodování v tradičních mocnostech, vede k tomu, že nastupující mocnosti bojují s konsolidací demokracie

a implementací liberálních pravidel. Souvisejícím jevem je pak i snížený zájem občanů o veřejné politické dění, což proces konsolidace demokracie rozhodně neusnadňuje. Tato nepředvídatelnost ve vazbě mezi občany a státem může být i zdrojem dalších společenských problémů, např. porušování lidských práv či kriminality (Jourdaan 2003, 171–174).

Po vzoru čtyř vedoucích nastupujících mocností (Číny, která odstartovala ekonomický boom schopností nabídnout levnou pracovní sílu a levné výrobní zdroje, Indie, která především díky demografickým faktorům disponuje ohromným množstvím levné pracovní síly a dále Ruska a Brazílie, jejichž komparativní výhoda spočívá v zásobách nerostných surovin (Yueqin 2010, 68)), se ekonomicky rozvíjejí i další země. Zajímavým příkladem mocnosti, která nastupuje později než výše jmenované, je právě Indonésie, o které bude pojednávat druhá polovina předložené studie.

5. Indonésie jako nová nastupující mocnost

Indonésie je obecně mnohými autory a autorkami považována za novou nastupující regionální, ale také střední mocnost (viz Cooper a Mo 2013; Hart a Jones 2011; Chin 2010; Yueqin 2010). Tato čtvrtá nejlidnatější země (po Číně, Indii a USA), třetí největší demokracie a největší muslimská země na světě momentálně udržuje šestnáctou pozici v žebříčku největších ekonomik a podle odhadů se do roku 2030 posune na sedmou pozici (Obermann, Dobbs, Budiman, Thompson a Rossé 2012). Touto krátkou sumarizací chceme čtenáře upozornit na – dle našeho názoru – často podceňovaný význam, který můžeme Indonésii jakožto mezinárodnímu aktéru připsat, proto se dále zaměříme na zahraniční politiku.

6. Prezidenti jako zásadní hybatelé indonéské zahraniční politiky

Pokud vezmeme v potaz ústavu Indonésie, zásadní vliv na formování zahraniční politiky měli podle Jörna Dosche (2006, 49) až do roku 1998 její prezidenti. I přes několik novelizací a růstu pravomocí parlamentu po roce 1998 to platí i pro dnešní stav. Podle ústavy je to prezident, který „se souhlasem parlamentu může vyhlásit válku, uzavírat mír a uzavírat smlouvy s jinými zeměmi“ (Článek 11), prezident je tedy hlavním hybatelem zahraniční spolupráce země a v podstatě to byly „osobní charakteristiky vůdců, které ovlivňovaly směr zahraniční politiky“ (Novotny 2004, 12) v minulosti.

Indonésie získala nezávislost roku 1945, kdy do čela země nastupuje prezident Sukarno a charakter politického systému inklinuje k autoritářskému zřízení. V této době se Indonésie dle Mochamada Yaniho posouvá v rámci zahraniční politiky směrem k pozici „vůdčí síly rozvojového světa“ (Yani 2009, 10) a Sukarno se de facto stylizuje do role vůdce třetího světa a tzv. třetího bloku. Odrazem tohoto přístupu je pak například silná podpora Hnutí nezúčastněných či odmítnutí zařazení Indonésie do jednoho z ideologických bloků studené války. Autoritářský trend hraje v pozdějším vývoji Indonésie velkou roli, co se týče kombinace islámu a demokracie. Podle Paula Carnegieho (2006, 3)

jsou právě autoritářské snahy odpolitizovat islám důvodem, proč v současné době nehraje náboženství v politických sférách tak zásadní roli a umožňuje Indonésii silnou mezinárodní pozici. Na druhou stranu existují i přístupy (např. Lee 2004), které, spíše než v autoritářských snahách politických vůdců odpolitizovat islám, vidí důvody slabší pozice islámu ve „fragmentaci islámské autority v občanské společnosti“ (Buehler 2009, 54).

Někteří autoři charakterizují zahraniční politiku Indonésie v prvních několika desetiletích nezávislosti jako silně ovlivněnou realistickým paradigmatem, Indonésie je v tomto kontextu podle Dafriho Agussalima ohrožena vnějším světem, a proto vzniká specifický nacionalismus, který by měl zemi chránit v jejích ojedinelém geografickém postavení, kdy se z jedné strany objevují státy organizace ANZUS,³ později FPDA⁴ a z druhé strany pak státy východního bloku jako byl Vietnam, Čína nebo SSSR (Agussalim 2011, 1–3), na druhou stranu o specifickém indonéském nacionalismu můžeme hovořit již od 20. let 20. století, kdy se postupně etabluje v reakci na integraci Nizozemské východní Indie. Podle Dewi Anwar (2010) můžeme v historické perspektivě zohlednit tři základní pilíře zahraniční politiky Indonésie a těmi jsou antikolonialismus, pragmatismus a nezávislost. Právě během Sukarnovy éry se v rámci zahraniční politiky uchytilo heslo být „nezávislý a aktivní“ ve smyslu nezávislosti na mocnostech a na dvou táborech studené války (Sukma 2012, 44), zároveň se však kladl důraz na vojenské a ekonomické prvky a nástroje mezinárodní politiky. Výše zmíněný pragmatismus ilustruje Irfa Puspitasari (2010) spoluprací Indonésie s USA, ale také s Čínou, Indií či Sovětským svazem v době studené války. Naopak volnost zahraniční politiky můžeme reflektovat rokem 1965, kdy Indonésie, na protest proti zvolení Malajsie nestálým členem Rady bezpečnosti OSN, na rok vystoupila z jejich struktur, aby se posléze o rok později vrátila. Tyto kroky potvrzují Doschovu charakteristiku Indonésie, která „nevede reaktivní nebo pasivní úlohu v mezinárodních otázkách, ale snaží se aktivně zapojit do mezinárodního dění“ (Dosch 2006, 50).

V roce 1966 byl prezident Sukarno nucen abdikovat, přičemž impulsem k tomuto kroku byl puč a kontrapuč zahájený již v září roku 1965. Této situace následně využil armádní generál Suharto a nastoupil na místo po prezidentu Sukarnovi.⁵ Pod vedením nového prezidenta dostala i zahraniční politika jiný směr,⁶ jak bylo řečeno výše, Indonésie se vymezila vůči zařazení mezi východní či západní blok v rámci studené

3) Vojenská organizace Austrálie, Nového Zélandu a Spojených států amerických.

4) Five Power Defence Arrangements – Systém kolektivní bezpečnosti postavený na bilaterálních smlouvách mezi Austrálií, Velkou Británií, Malajsií, Singapurem a Novým Zélandem.

5) Suharto jako generál a velitel ozbrojených sil donutil Sukarna k abdikaci.

6) Jedná se o takzvaný „New Order“, který se silně vymezuje vůči dřívějšímu řádu prezidenta Sukarna.

války, prezident Suharto proto podpořil regionální spolupráci, přičemž zásadním krokem bylo pro Indonésii vytvoření společenství ASEAN,⁷ k čemuž došlo v roce 1967. Tato organizace byla založena na popud pěti států „historicky a kulturně blízkých“ (Agussalim 2011, 2), odmítající zařazení mezi oba bloky, s cílem dosáhnout hospodářské spolupráce a snaze „vyvinout strategii proti hrozbě zvenčí“ (Weck 2011, 23). Organizace ASEAN byla z počátku vytvořena autoritářskými státy,⁸ které sice utvářely integrační uskupení, nicméně jednání o integraci bylo velmi sporadické. Do roku 1994 došlo k uskutečnění pouhých osmi summitů, což je dle Winfrieda Wecka dáno strachem států z konkurence, levnější pracovní síly či levnějších výrobků na trhu. Ovšem musíme zdůraznit, že primárním účelem ASEAN bylo vymezení se proti dvěma mocenským blokům v reakci na eskalaci studené války (Weck 2011, 24).

Přestože se Indonésie bránila zařazení mezi ideologické bloky, prezident Suharto začal ve větší míře spolupracovat se západními státy (USA, Japonsko) a tato spolupráce přinesla dle Mochamada Yaniho do země potřebné investice, půjčky či technologie. Ovšem stále ještě platil silný vliv realistického paradigmatu, takže se většina zahraničně-politických aktivit uskutečnila nikoli skrze ministerstvo zahraničí, ale přes indonéské vojenské struktury, což bylo typické pro tehdejší studenoválečnou realitu. Vyvrcholení pragmatické zahraniční politiky přichází podle Yaniho v roce 1989 vstupem Indonésie do APEC⁹ (Yani 2009, 12).

Po pádu bipolárního uspořádání mezinárodního systému se Indonésii otevírají nové možnosti jak zahraničně-politického, tak ekonomického posunu, ovšem zásadní zvrat ve vývoji státu přichází během let 1997–1998, kdy se země potýká s finanční krizí, která postihuje velkou část jihovýchodní Asie (více viz Djwandono 2007). Indonéská ekonomika se v těchto letech dostává na nejnižší úroveň od roku 1960 (Agussalim 2011, 4). Finanční krize má za následek ekonomické, politické i sociální změny, které znamenají pád Suhartova režimu a jsou impulsem k přechodu k demokracii (viz Taylor 1999). Během několika let se vystřídá v čele státu několik prezidentů a jedna prezidentka; první z nich je B. J. Habibie (1998–1999), po něm následuje A. Wahid (1999–2001), prezidentka M. Sukarnoputri (2001–2004) a po ní se hlavou státu stává současný prezident S. B. Yudhoyono (2004–současnost). Každý z prezidentů přistupuje k zahraniční politice státu s většími či menšími rozdíly, více viz tabulka č. 1.

7) Sdružení národů jihovýchodní Asie.

8) Filipíny, Malajsie, Thajsko, Indonésie a Singapur.

9) Asijsko-pacifické hospodářské společenství.

Tabulka 1: Charakteristika zahraniční politiky Indonésie od Sukarno k Yudhoyono / Table 1: Characteristics of the foreign policy of Indonesia since Sukarno to Yudhoyono

Prezident/ka	Rozsah zahraniční politiky	Cíle zahraniční politiky	Strategie zahraniční politiky
Sukarno (1945–1965)	Globální	1. Boj o nezávislost 2. Antikolonialismus 3. Ekonomická stabilita	1. Vyjednávání 2. Vojenská síla 1. Zadržování 2. Vojenská síla 1. Zahraniční pomoc 2. Soběstačnost
Suharto (1965–1998)	Regionální (1965–1992); Globální (1992–1997)	1. Ekonomická stabilita a podpora liberální ekonomiky 2. Politická stabilita a bezpečnost	1. Soukromé investice 2. Zahraniční pomoc a diplomacie 3. Volný obchod 1. Vojenská síla 2. Regionální odolnost
B. J. Habibie (1998–1999)	Regionální	1. Ekonomická stabilita 2. Politická stabilita a bezpečnost	1. Soukromé investice 2. Zahraniční pomoc a diplomacie 3. Volný obchod 1. Vojenská síla 2. Demokratizace politického systému
A. Wahid (1999–2001)	Globální	1. Ekonomická stabilita 2. Politická stabilita a bezpečnost	1. Soukromé investice 2. Zahraniční pomoc a diplomacie 3. Volný obchod 1. Mezinárodní podpora 2. Regionální nezávislost 3. Demokratizace politického systému
M. Sukarnoputri (2001–2004)	Regionální	1. Ekonomická stabilita 2. Politická stabilita a bezpečnost	1. Soukromé investice 2. Zahraniční pomoc a diplomacie 3. Volný obchod 1. Mezinárodní pomoc 2. Regionální nezávislost 3. Demokratizace politického systému

S. B. Yudhoyono (2004–současnost)	Regionální	1. Ekonomická stabilita 2. Politická stabilita a bezpečnost	1. Soukromé investice 2. Zahraniční pomoc a diplomacie 3. Volný obchod 1. Mezinárodní pomoc 2. Regionální nezávislost 3. Demokratické politické systému
-----------------------------------	------------	--	--

Zdroj: Yani (2010)

Jak je vidět z tabulky č. 1 plynoucí z výzkumu indonéské zahraniční politiky od Mochamada Yaniho (2009), po finanční krizi a přechodu k demokracii se Indonésie stává závislou na pomoci mezinárodního společenství, které podmiňuje svou pomoc rozsáhlými změnami politického i ekonomického rázu. Zásadním tématem, které ovlivňuje indonéskou politiku během vlády prezidenta A. Wahida, jsou problémy s územními celky, které usilují o nezávislost (Východní Timor) či větší autonomii (Aceh, Západní Papua). Dochází k četným střetům mezi centrální vládou a separatistickými skupinami, které pomáhají zklidnit až zásahy mezinárodního společenství.¹⁰ V této době upadá angažovanost Indonésie v regionálním či globálním měřítku a země se soustředí na vlastní konsolidaci. Kromě toho, že se zahraniční politika dostává do ústraní, také velmi silně mění svůj charakter, jak si všímá Jörn Dosch, „*Jedním z nejviditelnějších výsledků změny režimu byla klesající role ozbrojených sil jako hlavního aktéra zahraniční politiky*“ (Dosch 2006, 51), přičemž důvodem je samotná finanční krize, která dle Dafriho Agusallima primární prvky hard power, tedy hospodářství a vojenství, oslabuje. Právě v této době země splňuje podmínky mezinárodního společenství a ratifikuje důležité úmluvy související s ochranou lidských práv, jakou je například Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW), Mezinárodní úmluva o právech dítěte (CROC), Úmluva proti mučení (CAT), Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem diskriminace (CERD), Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR) či Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (ICESCR) aj. (Agusallim 2011, 9–10).¹¹

Po nástupu prezidentky M. Sukarnoputri dochází k rozsáhlým změnám vnitřního uspořádání státu, prezidentka přichází s konceptem tzv. intermestic politiky, tedy „řešení problémů domácí politiky prostřednictvím zahraniční politiky“ (Yani 2009, 16),

10) V Indonésii působila řada misí v rámci OSN, např. UNAMET, UNTAET či UNMISSET (UN: Peacekeeping, <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmisset/background.html>, 29. 9. 2013).

11) Akcent na lidsko-právní problematiku vynesl Indonésii v roce 2005 do čela Komise OSN pro lidská práva.

zároveň dochází k rozsáhlé decentralizaci státní správy, novelizaci ústavy a například zavedení přímé volby prezidenta/ky a viceprezidenta/ky (více o změnách ústavy a politickém systému viz Prasojo, Kurniawan a Holidin 2007; Sulisty 2002). Naopak s nástupem prezidenta S. B. Yudhoyona přichází nový směr zahraniční politiky, který je podle Irfy Puspitasari kombinací strategií a taktik prvních dvou prezidentů Indonésie, pod heslem „tisíc přátel, nula nepřátel“ (Puspitasari 2010, 2) hovoří Yudhoyono o vlídné mezinárodní politice a zlepšení vztahů s každým státem v rámci globálního společenství prostřednictvím bilaterálních vztahů. Podle vyjádření prezidenta Yudhoyona by měla být zahraniční politika „konstruktivní a pragmatická, nezávislá a aktivní – žádné vojenské základny na indonéském území, žádné vojenské pakty, díky své aktivitě se [Indonésie] musí zapojit do celého, globalizovaného světa“ (Yudhoyono dle Yani 2009, 18).

Pokud hovoříme o konkrétních cílech, Indonésie se zasazuje například o snížení počtu jaderných zbraní ve světě, v tomto smyslu akcentuje hlavně odzbrojení Íránu či Severní Koreje, přičemž důležitým tématem jsou pro ni taktéž rozhovory o reformě OSN (Puspitasari 2010, 4), hlavně ve spolupráci s dalšími nově nastupujícími mocnostmi jako je Turecko, Brazílie, JAR nebo také Nigérie, státy by měly reflektovat na globální úrovni právě tyto nově se rozvíjející státy a vzít v potaz jejich technologický, demografický a ekonomický pokrok, což by znamenalo zvýšení počtu míst v rámci Rady bezpečnosti OSN či úpravy práv veta stálých členů Rady.¹² Mimo to Indonésie projevuje zájem v arabsko-izraelském konfliktu a podle Dewi Anwar tato snaha ukazuje Indonésii jako dobrého mezinárodního občana (Anwar 2010, 51). Indonésie byla v roce 2007 oslovena, aby jako významný stát s muslimskou většinou obyvatel navázala rozhovory s tehdejší novou vládou hnutí Hamas. V roce 2007 došlo k oficiálně první návštěvě palestinského prezidenta Abbasa v Indonésii, v rámci které byla podepsána řada bilaterálních dohod a řešena otázka konfliktu mezi Palestinou a Izraelem.¹³ Problémem se v tu chvíli staly podle Anwar ne příliš vřelé vztahy se samotným Izraelem, proti kterému vystupuje silná muslimská lobby v rámci indonéské politické scény (Anwar 2010, 52) a se kterým nemá Indonésie dosud pevné bilaterální vztahy, proto veškerá jednání probíhají spíše skrze mezinárodní společenství. Mimo to se Indonésie také angažovala ve sporu mezi Kambodžou a Thajskem ohledně společných hranic obou států, přičemž svým přístupem v rámci ASEAN zásadně napomohla k vyřešení celého konfliktu.¹⁴ Stejně aktivní je

12) *The Jakarta Globe: To Reform United Nations, BDF Needs Global Support*, Daslani, Pitan, 11. 11. 2012, <http://www.thejakartaglobe.com/archive/to-reform-the-united-nations-bdf-needs-global-support/>, 29. 9. 2013.

13) *Bilateral Cooperation – Palestine*, <http://www.kemlu.go.id/Pages/IFPDdisplay.aspx?Name=BilateralCooperation&IDP=44&P=Bilateral&l=en>, 29. 9. 2013.

14) *The Jakarta Post: As ASEAN Summit ends, RI to broker border talks*, Adianto Simamora, 9. 5. 2011, <http://www.thejakartapost.com/news/2011/05/09/as-asean-summit->

Indonésie také skrze humanitární pomoc, která většinou směřuje, tak jako v případě Palestiny nebo Libanonu, do muslimských zemí. Ostatně ochrana muslimské menšiny v jiných státech patří také do oficiální agendy Indonésie (např. iniciativa v OSN na ochranu muslimské menšiny v Myanmaru).

Jörn Dosch shrnuje zásadní body zahraniční politiky od roku 1999: ochrana národní integrity; vztahy s Východním Timorem, provincií Aceh, Západní Papuou; bilaterální spolupráce s USA, Austrálií, Palestinou, Singapurem, Barmou, Čínou a Malajsií; boj proti terorismu (USA 2001, Bali 2002) (Dosch 2006, 57). Jak je vidět na těchto a předchozích bodech, zahraniční politika má nejen regionální, ale také globální dosah.

7. Hlavní role v ASEAN či G20?

Otázkou zůstává, a řada autorů a autorek si ji ve svých studiích pokládá (viz Weck 2011; Puspitasari 2010), zda se Indonésie bude v budoucnu zaměřovat na regionální či spíše globální spolupráci? Pokud budeme hovořit o budoucnosti organizace ASEAN, podle Dafriho Agussalima byla v polovině 90. let Indonésie nespokojena s celým společenstvím, protože se jí zdálo neúčinné jak po stránce hospodářské, tak i po stránce bezpečnostní spolupráce, přičemž z hospodářského hlediska vše vygradovalo zmíněnou finanční krizí na konci tisíciletí (Agussalim 2011, 7–8). Na druhou stranu se Indonésie po finančních problémech konsoliduje a považuje ASEAN za „*prostředek pro vytvoření regionální politické identity*“ (Weck 2011, 24), přičemž je to právě finanční krize, která nakonec zavdává impuls k prohloubení spolupráce v rámci ASEAN. Pro značnou část indonéských politiků jsou regionální zájmy v organizaci ASEAN primárním cílem zahraniční politiky, což je umocněno v několika posledních letech, kdy v regionu jihovýchodní Asie probíhá dle Rizala Sukmy soupeření USA a Číny. Pro Indonésii jsou oba státy důležité ani ne tak z bezpečnostního, jako spíše z ekonomického hlediska. Proto se skrze ASEAN snaží vytvářet blok států, které budou soupeření velmocí koordinovat (Sukma 2012, 43). Pokud vezmeme v potaz oficiální vládní dokumenty, podle střednědobého plánu¹⁵ ministerstva zahraničních věcí (2010–2014) si Indonésie klade několik základních cílů, primárním cílem je aktivní úloha v rámci ASEAN a zlepšení regionální spolupráce v Asii, Tichomoří ale i Africe. Dále je to také aktivnější úloha při utváření mezinárodní bezpečnosti nebo posílení tzv. jiho-jihní spolupráce.

Podle Winfrieda Wecka stojí ASEAN v čele s Indonésií na rozcestí, kdy není jasné, zdali bude ASEAN silněji institucionalizovanou organizací, která bude hrát v globálním světě zásadnější roli, či zda zůstane „*komfortní organizací bez silné institucionalizace*“ (Weck 2011, 33). Pokud nebudeme hovořit o vnitřní struktuře, ale o strukturách

-ends-ri-broker-border-talks.html, 24. 3. 2014.

15) *Direction of Indonesian Foreign Policy*, <http://www.kemlu.go.id/Pages/Polugri.aspx?IDP=21&l=en>, 28. 9. 2013.

směrem „ven“, ASEAN vytvořil a navázal velké množství rámcových partnerství, mezi nejdůležitější patří ASEAN plus 3,¹⁶ EAS¹⁷ či spolupráce v rámci EAC (Východoasijské společenství).¹⁸ Ovšem nejdůležitější spolupráce je naplánována na rok 2015, kdy vznikne AEC (ASEAN Economic Community), v jejímž rámci by měl vzniknout jednotný trh.¹⁹ Samotná Indonésie také úzce spolupracuje se státy v rámci volného uskupení VISTA.²⁰

Na globální úrovni je pro Indonésii zřejmě nejvýznamnější členství v organizaci G20, ovšem srovnávat instituce G20 a ASEAN je kvůli jejich povaze samotné značně problematické a v podstatě nemožné. Na druhou stranu Indonésie je jediným státem v rámci jihovýchodní Asie, která je ve struktuře zakotvena a může tak zastupovat celý region (Weck 2011, 34). Pravdou je, že země jako Singapur či Malajsie z počátku protestovaly proti přijetí Indonésie do G20, domnívaly se totiž, že vzhledem k ekonomickým ukazatelům by namísto Indonésie měly její pozici zastoupit právě ony. Navíc obě země mají problematické vztahy s Indonésií především díky problémům s nelegálními pracovníky pocházejícími právě z Indonésie (Hermawan, Sriyuliani, Hardjowijono, Tanaga 2010, 61). Skupina G20 je především ekonomická struktura, do které Indonésie zasahuje díky své úspěšné a rostoucí ekonomice, proto v následující části analyzujeme zásadní ekonomické vektory indonéské politiky, které nám pomohou dotvořit celkový obraz Indonésie jakožto nové nastupující mocnosti.

8. Ekonomické vektory indonéské politiky

Jak již bylo řečeno v úvodu předkládané studie, Indonésie představuje svými demografickými (viz tabulka č. 2 a tabulka č. 3) i ekonomickými statistikami (viz tabulka č. 4 a tabulka č. 5) výrazného aktéra na mezinárodním poli. Podle studií zaměřených na ekonomické ukazatele můžeme identifikovat několik hlavních příčin významného hospodářského růstu Indonésie. Je to především a) celkový ekonomický růst Asie b) značná urbanizace Indonésie c) mladá populace v produktivním věku a d) pokrok v komunikačních technologiích (Obermann, Dobbs, Budiman, Thompson a Rossé 2012, 4).

16) *Spolupráce států ASEAN a Japonska, Číny a Jižní Koreje*.

17) *East Asia Summit jehož součástí je v současné době 18 států, mezi nové členy patří od roku 2011 také Rusko a USA*.

18) *East Asia Community jako rámec pro ekonomickou spolupráci zemí ASEAN, ASEAN plus 3 a EAS*.

19) *ASEAN Economic Community*, http://www.miti.gov.my/cms/content.jsp?id=com.tms.cms.article.Article_b5e22087-c0a81573-aba0aba0-ab12873b, 29. 9. 2013.

20) *Vietnam, Indonésie, Jižní Afrika, Turecko a Argentina*.

Tabulka 2: Vývoj počtu obyvatel Indonésie / Table 2: Development of the population of Indonesia

Rok	1971	1980	1990	1995	2000	2010	2030 ²¹
Populace	119 mil.	147 mil.	179 mil.	194 mil.	206 mil.	237 mil.	306 mil.

Zdroj: ²²

Tabulka 3: Věkové zastoupení obyvatelstva Indonésie / Table 3: Age representation of the population of Indonesia

Věk	0–14 let	15–24 let	25–54 let	55–64 let	65 a výše
Zastoupení	26,6 %	17,1 %	42,2 %	7,6 %	6,4 %

Zdroj: ²³

Pokud budeme analyzovat vlastní růst HDP v posledních několika desetiletích (viz tabulka č. 4), vidíme zásadní a stabilní růst, s výjimkou asijské finanční krize v letech 1998 – 1999, o které již byla řeč. Naopak v roce 2009 v rámci globální finanční krize zaznamenala Indonésie pouze mírný pokles, protože, jak je vidět na tabulce č. 5, více než 50 % exportu směřuje do svého regionu, kterého se poslední krize nedotkla tak zásadním způsobem. Indonésie se snaží zúročit zkušenosti s finanční krizí při příchodu nové krize a tím tak zvýšit svou prestiž na mezinárodní úrovni. Je to právě Indonésie, která iniciuje na půdě G20 vytvoření fondu GESF (Světový fond na podporu výdajů), který má financovat tvorbu „*infrastruktury v rozvojových zemích, vznik nových pracovních míst a také splnění rozvojových cílů tisíciletí*“ (Hermawan, Sriyuliani, Hardjowijono a Tanaga 2010, 45). Na druhou stranu v porovnání procentuálního vztahu rozvojové pomoci s celkovým HDP státu se objem peněžních prostředků Indonésie objevuje v žebříčku až za státy jako je Mexiko, Turecko, Brazílie, Indie, Rusko nebo Čína (více viz White 2011).

21) *Odhad.*22) *Tabulka vytvořena na základě dat indonéského statistického úřadu, http://www.bps.go.id/eng/tab_sub/view.php?kat=1&tabel=1&daftar=1&id_subyek=12¬ab=1, 29. 9. 2013.*23) *Tabulka vytvořena na základě dat z CIA Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/id.html>, 29. 9. 2013.*

Tabulka 4: Vývoj růstu HDP v Indonésii / Table 4: Evolution of GDP growth in Indonesia

Rok	Růst HDP	Rok	Růst HDP	Rok	Růst HDP
1983	8,4 %	1993	7,3 %	2003	4,8 %
1984	7,2 %	1994	7,5 %	2004	5,0 %
1985	3,5 %	1995	8,4 %	2005	5,7 %
1986	6,0 %	1996	7,6 %	2006	5,5 %
1987	5,3 %	1997	4,7 %	2007	6,3 %
1988	6,4 %	1998	- 13,1 %	2008	6,0 %
1989	9,1 %	1999	0,8 %	2009	4,6 %
1990	9,0 %	2000	4,9 %	2010	6,2 %
1991	8,9 %	2001	3,6 %	2011	6,5 %
1992	7,2 %	2002	4,5 %	2012	6,2 %

Zdroj: ²⁴

Tabulka 5: Cílové destinace indonéského exportu / Table 5: Final destination of Indonesian exports

Země	Japonsko	Čína	Singapur	J. Korea	USA	Indie	Malajsie
Export	14,9 %	11,4 %	9 %	7,9 %	7,8 %	6,6 %	5,9 %

Zdroj: ²⁵

Podle odhadů by se stav indonéské ekonomiky měl i v příštích dvaceti letech pohybovat v kladných číslech (viz Elias a Noone 2011), ovšem je velmi důležité poznamenat, že se indonéská ekonomika nepotýká s některými nešvary rychle rostoucích ekonomik. Naopak ze studie o indonéské ekonomice (Obermann, Dobbs, Budiman, Thompson a Rossé 2012, 11) vyplývá následujících několik bodů, které mají pozitivní vliv na celkový minulý, současný i budoucí vývoj: 1. indonéská ekonomika je dlouhodobě stabilní, 2. ekonomika je geograficky diverzifikovaná, růst není spojen pouze s hlavním městem Jakarta, 3. ekonomika není závislá pouze na exportu, větší část výroby souvisí s domácí spotřebou, 4. přírodní zdroje nejsou primárním tahounem ekonomiky, 5. ekonomický růst není dán

24) *Tabulka vytvořena na základě dat ze Světové banky, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>, 29. 9. 2013.*25) *Tabulka vytvořena na základě dat z CIA Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/id.html>, 29. 9. 2013.*

externí pracovní silou z jiných států. Jak je patrné z tabulky č. 6, také v rozdělení jednotlivých segmentů hospodářství je patrný během posledních několika desítek let značný posun, hlavně co se průmyslové výroby týče. Výše zmíněné proměnné jasně dokazují, že indonéská ekonomika vykazuje stabilní charakter, který dopomáhá Indonésii do poměrně úzkého společenství nově nastupujících států.

Tabulka 6: Segmenty hospodářství v Indonésii / Table 6: Segments of the economy in Indonesia

Rok	Zemědělství	Průmysl	Služby
1967	51 %	13 %	36 %
2012	14 %	47 %	39 %

Zdroj:²⁶

9. Nastupující mocnost v teorii i praxi

První část studie představila několik proměnných, podle nichž lze blíže identifikovat fenomén tzv. nastupujících mocností. V rámci těchto kategorií nyní můžeme shrnout poznatky z předchozí části věnující se zahraničně-politickým a ekonomickým vektorům Indonésie. Pokud vezmeme v potaz lidsko-právní a demokratizační aspekty, můžeme jednoznačně říci, že se Indonésie po přechodu k demokracii a pádu Suhartova autoritářského režimu přiblížila standardům, které sdílejí tradiční západní demokratické státy (např. VB, USA, Austrálie). V případě Indonésie byly zásadními změnami především novelizace ústavy a dále přijetí mnoha mezinárodních úmluv, které se přímo věnují lidským právům. Samotný přechod k demokracii a následná konsolidace však nebyly bez problémů, objevuje se zde například problematické štěpení společnosti a některých geografických celků, které mají za následek střety mezi centrální vládou a separatistickými skupinami, což je znakem pochybností o vnitřní legitimitě státu. V textu jsme zmínili i problémy Východního Timoru či provincií Aceh a Západní Papuy, které byly ovšem následně řešeny zásadní decentralizací indonéské státní správy.

Co se zahraniční politiky týče, Indonésie se snaží aktivně participovat na problémech i mimo svůj region, což jsme demonstrovali rolí Indonésie jako mediátora v rámci izraelsko-palestinského sporu, kdy se Indonésie stává tzv. dobrým mezinárodním občanem. Zároveň se Indonésie aktivně zapojuje do dění v rámci svého regionu především v organizaci ASEAN, jejímž lídrem je a která se v následujících letech dočká několika reforem a prohloubení spolupráce. Indonésie byla představena také jako země, která je iniciátorem řady změn v rámci mezinárodního systému, jednak vystupuje aktivně ve

skupině G20, ale také se angažuje v iniciativě mající za cíl reformu OSN. Zároveň jsme v článku poukázali na to, že Indonésie je ve schizofrenní situaci, kdy je příjemcem, ale zároveň i donorem rozvojové pomoci, což ukazuje na problematický systém distribuce bohatství v zemi a poměrně nerovnoměrné podmínky pro obyvatelstvo.

Ekonomické vektory Indonésie vykazují taktéž charakteristiky nastupující mocnosti, demonstrován byl silný ekonomický růst Indonésie během poslední třiceti let, přičemž je možné predikovat další růst díky silnému domácímu trhu. Tento růst může znamenat příležitost pro mocenský vzestup, který byl předznamenán silnými zahraničními investicemi během několika posledních desetiletí. Také zde byl demonstrován fakt, že Indonésie z hlediska ekonomiky nepodléhá nešvarům silných ekonomik, které jsou například silně zaměřené na export přírodních zdrojů, naopak, Indonésie je ekonomicky i geograficky diverzifikována.

10. Závěr

Jak jsme již naznačili v úvodu, problematika nově nastupujících mocností je v českém odborném prostředí (neprávem) opomíjena. V naší případové studii jsme se snažili představit Indonésii jako nově nastupující mocnost spolu s jejími zahraničně-politickými a ekonomickými vektory, které její postavení potvrzují. Představili jsme zásadní momenty zahraniční politiky, ale také ekonomiky společně s procesem přechodu k demokracii, který se v Indonésii objevuje od konce 90. let.

Tyto společensko-politické změny reflektují fakt, že se Indonésie přibližuje charakteristice nastupující mocnosti. Zatímco tradiční střední mocnosti se vyznačují konsolidovanou demokracií, podporou dodržování lidských práv nejen na svém území, ale i na území okolních států, prosazují zavedení humánních norem v mezinárodním právu a vystupují jako dobří mezinárodní občané, Indonésie stojí na počátku této cesty a svou současnou lidsko-právní politikou a probíhajícími společenskými procesy má ambici se tomuto stavu do budoucna přiblížit.

Potvrdili jsme tak naši úvodní tezi, tedy že se Indonésie díky své současné politice a ekonomickému růstu může zařadit mezi skupinu států, jež nazýváme nastupujícími mocnostmi. Zároveň je ale nutné podotknout, že se Indonésie potýká i s některými problémy nově se konsolidujících demokracií, ovšem tyto problémy jsou v rámci vnitřní politiky státu poměrně dobře zvládnuty. Co se týče budoucího vývoje, poukázali jsme na zahraničně-politické faktory, které jsou s Indonésií spjaty již od 60. let 20. století, Indonésie se snaží vystupovat jako nezávislý stát v rámci mezinárodních struktur, což bude přinášet mnohé výhody i do budoucna. Příkladem jsou třeba zmíněné ekonomické faktory, díky kterým se Indonésie stává ekonomicky prosperující zemí, která není závislá na jednom odvětví průmyslu, na určitých surovinách či na ekonomickém růstu jednoho určitého geografického místa. Problémem pro Indonésii by pak mohl být značný rozdíl v distribuci bohatství v rámci státu, kdy se sice Indonésie stává donorem mezinárodní rozvojové pomoci, ale je zároveň i jejím příjemcem. Tento stav může vést

26) Vytvořeno na základě dat z Elias a Noone (2011) a CIA Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/id.html> (29. 9. 2013).

k pochybnostem o postavení země v mezinárodním systému a stejně tak o její autoritě vůči ostatním mocnostem. Ačkoliv sledujeme Indonésii zemi, kterou je možno zařadit k mocnostem nastupujícím, jsme si zároveň vědomi, že Indonésie bude muset ještě projít určitými změnami a rozvinout i normativní dimenzi své politiky tak, aby se mohla zařadit mezi mocnosti tradiční.

Použité zdroje

Literatura

AGUSSALIM, Dafri (2011): *New Trends In Indonesian's Foreign Policy Orientation and Practises: From Rregional to Global Oriented* (http://www2.gsid.nagoya-u.ac.jp/blog/anda/files/2011/08/56-dafri-agussalim_trends-in-indonesias-foreign-policy.pdf, 25. 9. 2013).

ANWAR, Dewi Fortuna (2010): Foreign Policy, Islam and Democracy in Indonesia. *Journal of Indonesian Social Sciences and Humanities*, roč. 3, s. 37–54.

BEHRINGER, Ronald (2003): *Middle Power Leadership on Human Security*. Paper presented at the annual meeting of the Canadian Political Science: Canada (<http://www.cpsa-acsp.ca/paper-2003/behinger.pdf>, 25. 9. 2013)

BUEHLER, Michael (2009): Islam and Democracy in Indonesia. *Insight Turkey*, roč. 11, č. 4, s. 51–63.

CARNEGIE, Paul J. (2006): The Politics of Indonesia's Islamic Identification. *Dialogue*, roč. 4, č. 1, s. 1–24.

COOPER, Andrew a MO, Jongryn (2013). Middle Power Leadership and the Evolution of the G20. *Global Summitry Journal*, roč. 1, č. 1, s. 1–14.

DJIWANDONO, Soedradjad J. (2007): Ten Years After the Asian Crisis: An Indonesian Insider's View. In: Muchhala, Bhumika: *Ten years after: Revisiting the Asian Financial Crisis*. Washington: Woodrow Wilson International Center for Scholars.

DOSCH, Jörn (2006): The Impact of Democratization on the Making of Foreign Policy in Indonesia, Thailand and the Philippines. *Südastien aktuell*, roč. 5, s. 42–70.

ELIAS, Stephen a NOONE, Clare (2011): The Growth and Development of the Indonesian Economy. *Reserve Bank of Australia, Bulletin*, Quarter 2011, s. 33–43.

HART, Andrew F. a JONES, Bruce D. (2011): How Do Rising Power Rise? *Survival*, roč. 52, č. 6, s. 63–88.

HERMAWAN, Yulius P., SRIYULIANI, Wulani, HARDJOWIJONI, Getruida a TANAGA, Sylvie (2010): *The Role of Indonesia in the G-20: Background, Role and Objectives of Indonesia's Membership*. Jakarta: Friedrich Ebert Stiftung.

HURRELL, Andrew a SENGUPTA, Sandeep (2012): Emerging Powers, North-South relations and global chmate politics. *International Affairs*, roč. 88, č.3, s. 463–484.

HURRELL, Andrew (2006): Hegemony, liberalism and global order: what space for would-be great powers? *International Affairs*, roč. 82, č. 1, s. 1–19.

HURRELL, Andrew (2013): Narratives of emergence: Rising powers at the end of the Third World? *Brazilian Journal of Political Economy*, roč. 33, č. 2, s. 203–221.

CHIN, Gregory T. (2010). Remaking the architecture: the emerging powers, self-insuring and regional insulation. *International Affairs*, roč. 3, č. 3, s. 693–715.

JOURDAAN, Eduard (2003): The Concept of a Middle Power in International Relations: Distinguishing between Emerging and Traditional Middle Powers. *Politikon: South African Journal of Political Studies*, roč. 30, č. 1, s. 165–181.

LEE, Jeff (2004): The Failure of Political Islam in Indonesia: A Historical Narrative. *Stanford Journal of East Asian Affairs*, roč. 1, č. 4, s. 85–104.

LEIPZGER, Danny a O'BOYLE, William (2009): The New Economic Powers (NEP's). Leadership opportunities

post-crisis. *World Economics*, roč. 10, č. 3, s. 43–79.

MEARSHEIMER, John J. (1990): Back to the Future. Instability in Europe After the Cold War. *International Security*, roč. 15, č. 1, s. 5–56.

NADKAMI, Vidya a NOONAN, Norma C. (2013): *Emerging Powers in a Comparative Perspective. The Political and Economic Rise of the BRIC Countries*. New York, London: Bloomsbury.

NOVOTNY, Daniel (2004): *Indonesia's Foreign Policy: In Quest for the Balance of Threats* (<http://coombs.anu.edu.au/SpecialProj/ASAA/biennial-conference/2004/Novotny-D-ASAA2004.pdf>, 25. 9. 2013).

OOBERMAN, Raoul, DOBBS, Richard, BUDIMAN, Arief, THOMSON, Fraser a ROSSÉ, Morten (2012): *The Archipeago economy: Unleashing Indonesia's Potential*. Soul: McKinsey Global Institute.

PAPA, Mihaela a GLEASON, Nancy W. (2012): Major emerging powers in sustainable development diplomacy: Assessing their leadership potential. *Global Environmental Change* roč. 22, s. 915–924.

PRASOJO, Eko, KURNIAWAN, Teguh a HOLIDIN, Defny (2007): *An Analysis of the Government Systems in Indonesia. Administrative Sciences Department University of Indonesia* (<http://admsci.ui.ac.id/files/200620070140351.pdf>, 25. 9. 2013).

PUSPITASARI, Irfi (2010): Indonesia's New Foreign Policy – 'Thousand friends zero enemy'. *IDSA Issue Brief* (http://www.idsa.in/system/files/IB_IndonesiaForeignPolicy.pdf, 25. 9. 2013).

SCHOLVIN, Sören (2012): Emerging non-OECD Countries: Global Shifts in Power and Geopolitical Regionalization. *Journal of Academic Research in Economics*, roč. 4, č.1, s. 11–35.

SCHWELLER, Randall (2011): Emerging Powers in an Age of Disorder. *Global Governance* roč. 17, č. 3, s. 285–297.

SUKMA, Rizal (2012): *Indonesia and the Emerging Sino-US Rivalry in Southeast Asia*. (<http://www.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR015/SR015-SEAsia-Sukma-.pdf>, 25. 9. 2013).

SULISTYO, Hermawan (2010): Electoral Politics in Indonesia: A Hard Way to Democracy. In: Croissant A. (ed.), *Electoral Politics in Southeast and East Asia*. Singapore: Friedrich Ebert Stiftung, s. 75–99.

TAYLOR, Michael P. (1999): *Indonesia in Transition*. Institute for the Study of Diplomacy, Summary Report (<http://isd.georgetown.edu/files/indonesia.pdf>, 25. 9. 2013).

WALTZ, Kenneth N. (1979): *Theory of International Politics*. McGraw-Hill: Reading.

WECK, Winfried (2011): ASEAN and G20 – Indonesia's Foreign Policy Perspectives. *KAS International Report 2* (http://www.kas.de/wf/doc/kas_21871-544-2-30.pdf?110209123433, 25. 9. 2013).

WHITE, Stacey (2011): *Emerging Powers, Emerging Donors*. Center for Strategic and International Studies (http://csis.org/files/publication/110214_White_EmergingPowers_Web.pdf, 25. 9. 2013).

YANI, Yanyan Mochamad (2009): *Change and Continuity In Indonesian Foreign Policy*. (http://pustaka.unpad.ac.id/wp-content/uploads/2010/01/change_and_continuity_in_indonesia_foreign_policy.pdf, 25. 9. 2013).

YUQIN, Lin (2010): The rise of emerging powers and the BRICS's chase to chatp up. *China Economist*, roč. 25, s. 66–73.

Prameny

Ústava Indonésie, <http://www.embassyofindonesia.org/about/pdf/IndonesianConstitution.pdf>, 29. 9. 2013.

Internetové zdroje

Indonésický statistický úřad, <http://www.bps.go.id>, 5. 10. 2013.

UN: *Peacekeeping*, <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unmiset/background.html>, 29. 9. 2013.

The Jakarta Globe: *To Reform United Nations, BDF Needs Global Support*, Daslani, Pitan, 11. 11. 2012, <http://www.thejakartaglobe.com/archive/to-reform-the-united-nations-bdf-needs-global-support/>, 29. 9. 2013.

The Jakarta Post: *As ASEAN Summit ends, RI to broker border talks, Adianto Simamora*, 9. 5. 2011, <http://www.thejakartapost.com/news/2011/05/09/as-asean-summit-ends-ri-broker-border-talks.html>, 24. 3. 2014.

Bilateral Cooperation – Palestine, <http://www.kemlu.go.id/Pages/IFPDisplay.aspx?Name=BilateralCooperation&IDP=44&P=Bilateral&I=en>, 29. 9. 2013.

Direction of Indonesian Foreign Policy, <http://www.kemlu.go.id/Pages/Polugri.aspx?IDP=21&l=en>, 28. 9. 2013.

ASEAN Economic Community, http://www.miti.gov.my/cms/content.jsp?id=com.tms.cms.article.Article_b5e22087-c0a81573-aba0aba0-ab12873b, 29. 9. 2013.

CIA Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/id.html>, 29. 9. 2013.

Světová banka, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>, 29. 9. 2013.

Summary

In our case study, we presented Indonesia as a newly emerging power along with its foreign policy and economic vectors which confirmed its position. We introduced the crucial moments of foreign policy, but also the economy progress, together with the process of transition to democracy, which is emerging in Indonesia since the late 90s.

These socio-political changes reflect the fact, that Indonesia is approaching the characteristics of emerging powers. While traditional middle powers are characterized by a consolidated democracy, of respect for human rights, not only on their territory, but also in other countries, promote the establishment of humane standards in international law and act as good international citizens, Indonesia stands at the beginning of this journey and its current human – legal policy and ongoing social processes has the ambition to this status in the near future.

We confirmed our initial thesis, namely that Indonesia due to its current policy and economic growth can be classified as a group of states, which we call the emerging powers. It is also necessary to say that Indonesia is facing some problems recently with consolidating democracy, but these issues are within the internal policy of the country and is relatively well mastered.

Regarding future developments, we pointed out the foreign-political factors, which have been associated with Indonesia since the 20th century. Indonesia is trying to act as an independent state within international structures, which will bring many benefits in the future. Examples are to be mentioned: economic factors that make Indonesia become an economically prosperous country that is not dependent on a single industry, on certain raw materials and on the economic growth of one particular geographic location. The problem for Indonesia might be a significant difference in the distribution of wealth within the state, although while Indonesia becomes a donor of international development assistance, it is also the beneficiary. This condition can lead to doubts about the country's position in the international system as well as its authority in relation to other powers. Although we find countries like Indonesia, which can be included among emerging powers, we also recognize that Indonesia will still have to undergo certain changes and develop the normative dimension of its policies, so that it may rank among the traditional powers.

Kateřina Sv. Gillárová

„Protože my už v tom ňák umíme chodit.“ Vztah teenagerů a informačních a komunikačních technologií¹

Abstract

There is no doubt, information and communication technologies (ICT) have established themselves as an axiomatic element of young people's everyday leisure lifestyles and school-based experience. But what is the Czech teenagers' relationship with ICT in their everyday lives? There is still little evidence in the Czech context. This paper will try to shed some light on this issue based on the results of a PhD research project. This research focused on teenaged members of two natural social groups during two and a half years using qualitative research methods. The text will describe the character of the relationship between the teenagers studied and ICT, the factors which determine it and the domains of interaction between ICT and teenagers and corresponding functions. ICT was shown to be the tools empowering the teenagers to do what they had to do in the most convenient way for them, and what they, as maturing individuals, liked to do such as socializing with their peers. This way they enhanced their agency.

Key words: information and communication technologies, youth, teenagers, group communication, qualitative research

1) Tento text vznikl v rámci podpory Grantové agentury Univerzity Karlovy.